

Pysyvästi
merkitty

Edward
Snowden

Edward Snowden

*Pysyvästi
merkitty*

SUOMENTANUT JORMA-VEIKKO SAPPINEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Henry Wadford Longfellow'n runositaatin suomennos Alice Martin

Englanninkielinen alkuteos *Permanent Record*

COPYRIGHT © EDWARD SNOWDEN 2019

PUBLISHED BY ARRANGEMENT WITH METROPOLITAN BOOKS, AN IMPRINT
OF HENRY HOLT AND COMPANY

SUOMENKIELINEN LAITOS © JORMA-VEIKKO SAPPINEN JA WSOY 2019

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

ISBN 978-951-0-44759-8

PAINETTU EU:SSA

L:lle

Sisällys

Esipuhe 9

ENSIMMÄINEN OSA 19

- 1 Ikkunan takana 21
- 2 Näkymätön seinä 30
- 3 Beltwayn poika 46
- 4 Verkossa 52
- 5 Hakkerioimassa 65
- 6 Vaillinainen 77
- 7 11.9. 86
- 8 12.9. 96
- 9 X-Rayt 104
- 10 Kelpuutettu ja rakastunut 117

TOINEN OSA 129

- 11 Järjestelmä 131
- 12 *Homo contractus* 138
- 13 Indok 150
- 14 Kukkulan kreivi 168
- 15 Geneve 182

- 16 Tokio 198
- 17 Koti pilvessä 225
- 18 Sohvalla 243

KOLMAS OSA 253

- 19 Tunneli 255
- 20 Sydämensyke 261
- 21 Paljastukset 270
- 22 Neljäs valtiomahti 287
- 23 Lue, kirjoita, suorita 303
- 24 Salatkaa 314
- 25 Poika 324
- 26 Hongkong 337
- 27 Moskova 351
- 28 Lindsay Millsin päiväkirjoista 366
- 29 Rakkaus ja maanpako 380

Kiitokset 395

Esipuhe

Nimeni on Edward Joseph Snowden. Olin ennen hallituksen palveluksessa, mutta nykyisin teen töitä kansalle. Minulta meni melkein kolmekymmentä vuotta ymmärtää, että siinä on selvä ero, ja kun ymmärsin, jouduin töissä vaikeuksiin. Siksi yritän nyt suojella kansaa sellaisilta henkilöiltä kuin ennen olin: Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelun (CIA) ja Kansallisen turvallisuusviraston (NSA) vakooja, vain yksi nuori tekniikan taitaja muiden joukossa rakentamassa maailmaa, jonka uskoin vakaasti olevan entistä parempi.

Urani Yhdysvaltain tiedusteluyhteisössä kesti vain seitsemän vuotta, ja se on yllättävää kyllä vain vuoden enemmän kuin aika, jonka olen sittemmin elänyt maanpaossa paikassa, jota en valinnut. Noina seitsemänä vuotena osallistuin kuitenkin Yhdysvaltain vakoiluhistorian merkittävimpään muutokseen, kun yksilöihin kohdistuvasta valvonnasta siirryttiin kokonaisten väestöjen valvontaan. Autoin luomaan tekniset edellytykset sille, että yksittäinen valtio pystyy keräämään maailman kaikki digitaaliset viestit, säilyttämään niitä iän kaiken ja tutkimaan niitä mielensä mukaan.

Syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen tiedusteluyhteisöä raastoi syällisyys, sillä se ei ollut pystynyt suojelemaan Yhdysvaltoja, vaan oli omalla vahtivuorollaan sallinut hyökätä maata vastaan järkyttävämmiin ja tuhoisampiin kuin kertaa-kaan sitten Pearl Harborin. Hyökkäyksen seurauksena maan johtajat pyrkivät rakentamaan järjestelmän, jonka ansiosta sitä ei enää koskaan yllätettäisi tällä tavoin. Järjestelmä perustuisi teknologiaan, jota heidän valtio-opin ja liiketaloustieteen mais-

tereiden armeijansa ei juuri tuntenut. Salaistakin salaisempien tiedustelupalvelujen ovet heilautettiin apposen auki minun kaltaisilleni nuorille teknikoille. Ja niin nörtit perivät maan.

Tunsin siihen aikaan tietokoneet kuin omat taskuni, joten ylenin nopeasti. Sain 22-vuotiaana NSA:lta ensimmäisen valtuutukseni käsitellä erittäin salaista aineistoa, vaikka virkani oli organisaatiokaavion pohjimmainen. Jo alle vuosi sen jälkeen olin CIA:ssa järjestelmäinsinöörinä, ja minulla oli laajat yhteydet eräisiin planeetan arkaluonteisimmista verkostoista. Ainoa valvova aikuinen oli tyyppi, joka kulutti työvuoronsa lukemalla Robert Ludlum ja Tom Clancyn pökkareita. Pyrkinessään palkkaamaan teknisiä kykyjä tiedustelupalvelut rikkoivat kaikkia omia sääntöjään. Yleensä ne eivät koskaan palkanneet ketään, jolla ei ollut vähintään maisterin tai myöhemmin kandidaatin papereita, eikä minulla ollut kumpiakaan. Minua ei olisi ikinä pitänyt päästää edes ovesta sisään.

Vuosina 2007–2009 olin komennuksella Yhdysvaltain Geneven-suurlähetystössä yhtenä niistä harvoista tekniikkamiehistä, jotka toimivat diplomaattisen peitteen suojissa. Tarkoituksena oli ajanmukaistaa CIA yhdistämällä sen eurooppalaiset toimipisteet verkkoon sekä digitalisoida ja automatisoida verkosto, jonka avulla Yhdysvallat vakoili. Minun sukupolveni teki muutakin kuin remontoi tiedustelutyön uuteen uskoon, sillä me myös määrittelimme uudelleen sen, mistä tiedustelutoiminnassa on kyse. Meille tiedustelutyö ei ollut salaisia tapaamisia tai kylmiä kätköjä, vaan dataa.

26-vuotiaana olin nimellisesti Dellin työntekijä, mutta todellisuudessa jälleen NSA:n palveluksessa. Peitetarinakseni olivat muodostuneet aliorakointitehtävät, kuten melkein kaikilla minun kaltaisillani teknisesti suuntautuneilla vakoojilla. Minut lähetettiin Japaniin, missä olin mukana suunnittelemassa

järjestelmää, josta tuli käytännössä tiedustelupalvelun maailmanlaajuinen varmuuskopio. Se oli valtava, salainen verkko, joka varmisti, että vaikka ydinaseisku murskaisi NSA:n päämajan tuhkaläjäksi, dataa ei häviäisi lainkaan. Siihen aikaan en ymmärtänyt, että oli kauhistuttava virhe rakentaa järjestelmä, joka säilyttäisi kaikkien ihmisten elämän ikuisesti tallessa, pysyvästi merkittynä.

Palasin Yhdysvaltoihin 28-vuotiaana ja sain huiman ylennyksen tekniseen yhdysryhmään, joka hoiti Dellin ja CIA:n suhteita. Työtäni oli neuvotella CIA:n teknisen osaston johtajien kanssa ja suunnitella ja myydä ratkaisuja kaikkiin mahdollisiin ongelmiin, joita heidän mieleensä juolahti. Ryhmäni auttoi tiedustelupalvelua luomaan uudenlaisen tietojenkäsittelyarkkitehtuurin – »pilven», ensimmäisen tekniikan, joka salli kaikkien agenttien hakea ja tutkia mitä tahansa tarvitsemaansa aineistoa riippumatta siitä, missä ja miten kaukana he sillä hetkellä fyysisesti olivat.

Sanalla sanoen työ, jossa olin käsitellyt ja ohjailletut tiedustelutiedon virtaa, vaihtui suunnitelmiin, kuinka se säilytettäisiin ikuisesti, mikä puolestaan johti työhön, jossa varmistettiin tiedon saatavuus käsiteltäväksi missä vain. Kokonaiskuva noista projekteista valkeni minulle Havaijilla, jonne muutin 29-vuotiaana aloittaakseni taas yhden NSA-keikan. Olin siihen saakka työskennellyt kuhunkin tehtävään annetun rajallisen tiedon varassa pystymättä ymmärtämään tarkkojen, rajattujen tehtävieni kokonaistarkoitusta. Vasta tuossa paratiisissa olin asemassa, jossa saatoin nähdä, kuinka kaikki tehtäväni liittyivät yhteen kuin jättiläiskoneen rattaat ja muuttuivat maailmanlaajuisiksi joukkovalvontajärjestelmäksi.

Työskentelin tunnelissa, joka oli Pearl Harborin aikakaudelta peräisin oleva entinen maanalainen lentokonetehtas ja

sijaiti syvällä ananastarhan alla. Päätteeltäni minulla oli käytännöllisesti katsoen rajaton mahdollisuus tarkastella viestiliikennettä, jossa olivat mukana maailman lähes kaikki miehet, naiset ja lapset, jotka olivat joskus valinneet numeron puhelimella tai koskeneet tietokoneeseen. Heidän joukossaan oli noin 320 miljoonaa amerikkalaista maanmiestäni, joiden tavallista arkielämää valvottiin, mikä oli törkeä rikkomus sekä Yhdysvaltain perustuslakia että vapaan yhteiskunnan perusarvoja vastaan.

Luette tätä kirjaa siksi, että tein tempun, joka oli minun asemassani olevalle miehelle vaarallinen: päätin kertoa totuuden. Keräsin tiedusteluyhteisön sisäisiä asiakirjoja, jotka olivat todisteita Yhdysvaltain liittovaltion lainrikkomuksista, ja luovutin ne toimittajille. He tarkistivat ja julkaisivat ne, ja maailma tyrmistyi.

Tämä kirja kertoo siitä, mikä johti tuohon päätökseen, moraalisista ja eettisistä periaatteista, jotka päätökseen vaikuttivat, ja niiden kehittymisestä. Se taas merkitsee, että kirja kertoo myös elämästäni.

Mistä elämä koostuu? Muustakin kuin siitä, mitä sanomme, ja jopa muustakin kuin mitä teemme. Elämä koostuu myös siitä, mitä rakastamme ja mihin uskomme. Minulle kaikkein rakkaimpia asioita ovat inhimillinen yhteys ja menetelmät, joilla se saavutetaan, ja minä myös uskon niihin. Näihin menetelmiin kuuluvat tietenkin myös kirjat. Mutta minun sukupolvelleni ihmisten välinen yhteydenpito on merkinnyt paljolti internetiä.

Saatatte hätkähtää, sillä olette hyvin perillä myrkyllisestä hulluudesta, joka tuota herhiläispesää nykyään riivaa, mutta on syytä muistaa, että silloin kun minä tutustuin internetiin, se oli hyvin erilainen. Se oli ystävä ja vanhempi. Se oli rajaton ja rajoittamaton yhteisö, yksi ääni, joka koostui miljoonista, yhteinen rajaseutu, jota sen asuttamat rauhanomaisesti rinnakkain elävät heimot eivät olleet vielä alkaneet riistää. Noiden

heimojen jokainen jäsen oli vapaa valitsemaan itselleen oman nimen, taustan ja tavat. Jokaisella oli naamio, mutta silti tuo moninimisydestä syntyneen nimettömyyden kulttuuri tuotti enemmän totuutta kuin valheita, sillä se oli pikemminkin luova kuin kaupallinen ja kilpailuhenkinen. Konflikteja tietenkin syntyi, mutta niitä enemmän vaakakupissa painoivat hyvä tahto ja hyvät fiilikset – uudisraivaajahenki.

Ymmärrätte siis, mitä tarkoitan sanoessani, että nykyajan internet on muuttunut tunnistamattomaksi. Kannattaa panna merkille, että tuo muutos on ollut tietoinen valinta, seuraus harvojen etuoikeutettujen järjestelmällisestä toiminnasta. Alkuaikojen kiihko muuttaa kaupankäynti sähköiseksi synnytti nopeasti kuplan ja johti pian vuosituhannen vaihteen jälkeen romahdukseen. Sen jälkeen yritykset tajusivat, että verkkoa käyttäviä ihmisiä ei kiinnosta niinkään kuluttaminen kuin omista kokemuksista kertominen ja että internetin mahdollistamat ihmisten keskinäiset yhteydet voisi muuttaa rahaksi. Jos ihmiset eivät halunneet tehdä netissä paljon muuta kuin kertoa omaisille, ystäville ja ventovieraille, mitä he olivat parhaillaan touhuamassa, yritysten ei tarvitsisi kuin keksiä keinot, joilla asettua keskelle noita sosiaalisia kanssakäymisiä ja muuttaa ne tuotoiksi.

Silloin alkoi valvontakapitalismi, ja minun tuntemani internet loppui.

Kun lukemattomat upeat, vaikeat ja yksilölliset verkkosivut panivat lapun luukulle, luova webbi romahti. Helppokäyttöisyys houkutteli käyttäjät vaihtamaan omat henkilökohtaiset, jatkuvaan työlästä ylläpitoa vaativat sivustonsa Facebookiin ja Gmail-tiliin. Näennäistä omistajuutta oli helppo erehtyä pitämään todellisena. Silloin vain harva meistä ymmärsi, että suurin osa kaikesta jakamastamme ei enää kuuluisi meille. Aiemmat nettikauppiat olivat epäonnistuneet, koska he eivät olleet

onnistuneet keksimään mitään meitä kiinnostavaa ostettavaa, mutta heidän seuraajillaan oli myytävänä uusi tuote.

Tuo uusi tuote olimme me itse.

Meidän huomiotamme, tekemisiämme, asuinpaikkaamme ja halujamme, kaikkea, minkä tieteni tai tietämättämme paljastimme, valvottiin ja myytiin salaa, ja näin lykättiin väistämätöntä häväistykseksi tulemisen tunnetta. Useimmat meistä tuntevatkin sitä vasta nyt. Ja tuota valvontaa alkaisi aktiivisesti tukea ja jopa rahoittaa kokonainen liuta valtioita, jotka himoitsivat haltuunsa tätä valtavaa määrää tiedustelutiedoa. 2000-luvun alussa juuri mitään verkkoyhteydenpitoa ei ollut salattu lukuun ottamatta kirjautumisia ja pankkitoimintaa. Siksi valtioiden ei useinkaan tarvinnut vaivautua edes ottamaan yhteyttä yrityksiin saadakseen tietää, mitä niiden asiakkaat puuhasivat. Ne saattoivat noin vain vakoilla maailmaa kertomatta siitä kenellekään.

Yhdysvaltain valtionjohto lankesi juuri tuohon houkutuseseen piittaamatta ollenkaan maan perustuslaista, ja kun se oli maistanut tuon myrkyllisen puun hedelmää, se joutui hellittämättömän kiihkon valtaan. Se kaappasi salaa haltuunsa joukkovalvonnan mahdin, vallan, josta jo lähtökohtaisesti on paljon enemmän riesaa syyttömille kuin syyllisille.

Vasta kun aloin entistä paremmin ymmärtää tuota valvontaa ja sen aiheuttamia haittoja, minua rupesi piinaamaan ajatus, että meillä kansalaisilla ei ole koskaan ollut äänioikeutta eikä edes mahdollisuutta lausua mielipidettämme asiasta. Eikä se päde ainoastaan yhden maan vaan koko maailman kansalaisiin. Lähes kaikkialle maailmaan ulottuva valvontajärjestelmä on perustettu paitsi ilman suostumustamme myös tavalla, joka tietoisesti kätkee sen ohjelmien kaikki ominaisuudet meiltä. Proseduurien muutokset ja niiden seuraukset on joka askelella salattu kaikilta, myös suurimmalta osalta lainlaatioita. Kenen puoleen olisin

voinut kääntyä? Kenen kanssa olisin voinut puhua? Totuutta ei voinut kuiskata edes asianajajalle, tuomarille tai kongressille, sillä siitä oli tehty niin vakava rikos, että jo ympäröivien faktojen yleisluontoinen hahmottelu johtaisi elinkautiseen tuomioon liittovaltion vankilassa.

Olin eksyksissä ja vaivuin synkkyyteen painiskellessani omantuntoni kanssa. Rakastan maatani ja uskon sen palvelemiseen. Koko perheeni ja sukuni on satojen vuosien ajalta täynnä miehiä ja naisia, jotka ovat käyttäneet elämänsä tämän maan ja sen kansalaisten palvelemiseen. Minäkin olen vannonut virkavalan, en millekään virastolle tai edes valtiolle, vaan perustuslain tukemalle ja suojelemalle kansalle, jonka oikeuksia on rikottu räikeästi. En ollut enää pelkästään noiden rikkomusten kohde: olin mukana tekemässä niitä. Kaikki se työ kaikkina noina vuosina – kenen hyväksi olin oikein työskennellyt? Kuinka saisin sovitettua yhteen salassapitosopimukset, jotka olin tehnyt työnantajinani toimineiden tiedustelupalvelujen kanssa, ja sen valan, jossa olin vannonut noudattavani maani perusperiaatteita? Kenelle tai mille minun tuli viime kädessä olla kuuliainen? Missä vaiheessa olisi moraalinen velvollisuuteni rikkoa lakia?

Kun mietin noita periaatteita, sain vastaukset kysymyksiini. Ymmärsin, että kun astuisin esiin ja paljastaisin journalisteille maani väärinkäytösten laajuuden, en ajaisi mitään radikaalia asiaa, kuten hallituksen tai edes tiedusteluyhteisön kaatamista. Palaisin vain hallituksen ja tiedusteluyhteisön itse julistamiin ihanteisiin.

Maan vapautta voi mitata vain sillä, kuinka se kunnioittaa kansalaistensa oikeuksia, ja vakaa uskoni on, että nuo oikeudet ovat itse asiassa määräyksiä, joilla rajoitetaan valtionjohdon valtaa. Ne määrittelevät tarkasti, milloin ja missä valtionjohto saa

tunkeutua siihen henkilökohtaisten eli yksilöllisten vapauksien valtakuntaan, jota Amerikan vallankumouksen aikoihin sanottiin »vapaudeksi» ja jota internetin vallankumouksen aikaan sanotaan »yksityisyydeksi».

Astuin julkisuuteen siksi, että olin huomannut höltymistä tavoissa, joilla maailman niin sanotut kehittyneet maat suojelevat tuota yksityisyyttä, jota pidän – ja myös Yhdistyneet kansakunnat pitää – perustavana ihmisoikeutena. Siitä on nyt kuusi vuotta. Noiden vuosien kuluessa tavat ovat kuitenkin vain höltyneet entisestään, kun demokraatit ovat taantuneet autoritaariseen populismiin. Taantuminen ei ole näkynyt missään yhtä selvästi kuin hallitusten suhteessa tiedotusvälineisiin.

Vaaleilla valitut viranhaltijat ovat yrittäneet horjuttaa journalismia hyökkäämällä täydellä voimalla totuuden käsitettä vastaan. Tosiseikkoja sekoitetaan tarkoituksella epätosiin käyttämällä sellaista teknologiaa, että hämmennys on ennennäkemätöntä ja maailmanlaajuista.

Tunnen tuon prosessin läheisesti, sillä tiedusteluyhteisön synkimpiin taitoihin on aina kuulunut totuuden vääristely. Tiedustelupalvelut manipuloivat minunkin urani aikana tiedustelutietoa tarjotakseen tekosyitä sodalle ja käyttivät laittomia menettelytapoja ja rinnakkaista oikeusjärjestelmää saadakseen luvan siepata ihmisiä »erikoissiiroissa», jotka tunnetaan muun muassa CIA:n vankilentoina, kiduttaa heitä »tehostetuissa kuulusteluissa» ja kohdistaa heihin joukkovalvontaa »tiedon massakeräyksillä». Eivätkä ne epäroineet hetkeäkään nimittää minua kiinalaiseksi kaksoisagentiksi, venäläiseksi kolmoisagentiksi ja, pahimpana kaikista, »millenniaaliksi».

Tiedustelupalvelut pystyivät sanomaan kaiken tämän niin avoimesti osittain siksi, että kieltäydyin puolustamasta itseäni.

Julkisuuteen tulostani saakka olen pitänyt visusti huolen siitä, että en koskaan paljasta yksityiselämästäni mitään yksityiskoh-
tia, jotka voisivat aiheuttaa lisäharmia omaisilleni ja ystäville. He ovat jo kärsineet tarpeeksi periaatteideni takia.

Koska pelkäsin lisääväni heidän kärsimyksiään, epäröin pit-
kään tämän kirjan kirjoittamista. Oli helpompi päätös tuoda
esiin valtionhallinnon rikokset kuin kertoa elämästäni kirjan
muodossa. Näkemäni vääryydet vaativat tekoja, mutta kukaan
ei kirjoita muistelmiaan vain siksi, ettei pysty vastustamaan
omantunnon määräyksiä. Siksi olen yrittänyt pyytää luvan
jokaiselta näillä sivuilla nimeltä mainitulta tai muuten julkisesti
tunnistettavalta omaiseltani, ystävältäni ja kollegaltani.

Aivan kuten kieltäydyn päättämästä yksin kenenkään muun
yksityisyydestä, en ole koskaan ajatellut, että yksin minun
pitäisi pystyä päättämään, mitkä maani salaisuuksista kuuluu
paljastaa yleisölle ja mitkä jättää pimentoon. Siksi paljastin liit-
tovaltion asiakirjat vain muutamalle toimittajalle. Itse asiassa en
ole luovuttanut suoraan yleisölle yhtään asiakirjaa.

Uskon noiden toimittajien tapaan, että valtio saa salata tie-
toja. Jopa maailman avoimimmalla demokratiolla on oikeus
salata esimerkiksi peitetehtävissä olevien agenttiansa henkilöl-
lisyys ja joukkojensa liikkeet sotatoimialueella. Tässä kirjassa ei
käsitellä sellaisia salaisuuksia.

Ei ole helppoa kertoa omasta elämästään niin, että suojelee
samalla läheistensä yksityisyyttä eikä paljasta valtion oikeute-
tusti varjelemia salaisuuksia, mutta siihen minä pyrin. Noiden
kahden velvollisuuden välimaasto on alue, jolta minut löytää.

Modernin historian
suurimman vakoiluskandaalin
paljastanut Edward Snowden
kertoo koko tarinansa
ensi kertaa omin sanoin.

www.wsoy.fi

99.1

ISBN 978-951-0-44759-8